

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 21.11.2023. Nr. 22/6-3

Atzinums par 2023. gada 26. oktobra un 2023. gada 7. novembra iesniegumu par LR1 izskanējušo raidījuma “Atvērtie faili” epizodi Nr. 137 un pēc tās portālā LSM.lv tapušo publikāciju

2023. gada 26. oktobrī Latvijas sabiedrisko mediju ombuds Anda Rožukalne (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu, kurā lūgts izvērtēt VSIA “Latvijas Radio” (turpmāk – Latvijas Radio) “Latvijas Radio 1” (turpmāk – LR1) kanālā 2023. gada 26. oktobrī pārraidītajā raidījumā “Atvērtie faili” (<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/atvertie-faili/137-eksperti-sasteigtais-lemums-par-lr4-un-ruslsm-slegsanu-kaite.a183254/>) izskanējušo un pēc tam Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā LSM.lv (turpmāk – LSM.lv) publicēto informāciju. Iesniedzējs uzskata, ka [...] ir izplatīta nepatiesa informācija, nedodot [...] iespēju to atspēkot, un tāpēc lūdz šo gadījumu izvērtēt ombudam.

Lai izvērtētu Iesniegumā minēto, ombuds iepazinās ar Iesniegumā minēto LR1 raidījumu, pēc tā tapušo LSM.lv publikāciju, kā arī apsprieda saņemto informāciju ar Latvijas Radio galveno redaktori.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

konstatē:

1] 2023. gada 26. oktobrī saņemtajā [...] Iesniegumā ir aprakstīts fragments no LR1 pētnieciskā raidījuma “Atvērtie faili” epizodes Nr. 137, kas izskanēja ēterā 2023. gada 26. oktobrī un bija par pamatu pēc tam portālā LSM.lv publicētajai informācijai.

“[...]” Iesniedzējs Iesniegumā citē raidījumā izskanējušo fragmentu, piebilstot, ka “pirmo teikumu radio pārraidē nolasa pati žurnāliste un tālāk jau izskan [...] citāts”.

Iesniegumā minēts, ka šī informācija neatbilst patiesībai un to esot viegli pārbaudīt. Iesniegumā

minēts, ka “žurnālists nevar pārbaudīt pilnīgi visu informāciju ko pasaka intervējamā persona. Taču šajā gadījumā Latvijas Radio žurnāliste pasakot pirmo teikumu, šos nepatiesos [..] apgalvojumus izplata jau pati, radot klausītājos iespaidu, ka tā būtu patiesība”. Iesniedzējs arī norāda, ka raidījuma epizodē nav uzklausīts otras puses viedoklis.

Nemot vērā visu iepriekš minēto, Iesniedzējs uzskata, ka ir pārkāpti šādi profesionālās ētikas principi, kas noteikti Latvijas Radio Rīcības un ētikas kodeksā un Latvijas sabiedrisko mediju Redakcionālajās vadlīnijās:

- Latvijas Radio Rīcības un ētikas kodeksa 2.3. punktā minētais, kas noteic, ka “Latvijas Radio darbinieki, kuri iesaistīti satura veidošanā, ievēro visaugstākos žurnālistikas standartus un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālās vadlīnijas”;
- Latvijas sabiedrisko mediju Redakcionālo vadlīniju 1.4. sadaļā noteiktais precizitātes princips, ka “sabiedriskie mediji sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju”;
- Latvijas sabiedrisko mediju Redakcionālo vadlīniju 1.3. sadaļā minētais, ka sabiedrībai ir “tiesības saņemt patiesu informāciju”.

[2] Lai izvērtētu Iesniegumu, ombuds 2023. gada 2. novembrī nosūtīja vēstuli Nr. 44/6-2 “Par 26.10.2023. iesniegumu vērtēt LR1 izskanējušo ziņu un saistīto publikāciju Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā LSM.lv” ar jautājumiem Latvijas Radio galvenajai redaktorei Anitai Braunai, Latvijas Radio Pētnieciskās žurnālistikas daļas vadītājam Ģedertam Ģelzim un LSM.lv galvenajai redaktorei Martai Ceravai.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

secina:

[3] Ombuds ir saņēmis Iesniedzēja Iesniegumu, kurā LR1 un LSM.lv tiek pārņemta nepatiesas informācijas izplatīšana 2023. gada 26. oktobrī LR1 izskanējušajā pētnieciskā raidījuma “Atvērtie faili” epizodē Nr. 137 un pēc tam portālā LSM.lv publicētajā informācijā.

[4] Raidījums un publikācija bija vēltīta Saeimā apstiprinātajai Nacionālās drošības koncepcijai nākamajiem četriem gadiem un tajā ietvertajam nosacījumam divu gadu laikā Latvijas sabiedriskajos medijos pilnībā atteikties no satura krievu valodā.

LR1 arhīvā esošajā 2023. gada 26. oktobra “Atvērtie faili” epizodē Nr. 137 [..] ir atrodams Iesniedzēja minētais fragments [..].

Savukārt, kad 2023. gada 1. novembrī ombuds vēlējās pārliecināties par LSM.lv publikācijas saturu, Iesniedzēja minētie citāti šajā publikācijā vairs nebija atrodami, bet gan pie “Atvērtie faili” LR1 arhīva pieteikuma, gan pie Iesniedzēja minētās LSM.lv publikācijas bija atrodams kļūdas labojums. [..]

[5] Latvijas Radio galvenā redaktore Anita Brauna savā 2023. gada 2. novembra atbildes vēstulē Nr. 191/B2-6.6N “Par atbildes sniegšanu (LR1 izskanējušās ziņu un saistīto publikāciju Latvijas sabiedrisko mediju vienotajā portālā LSM.lv izvērtēšana)” norāda, ka Latvijas Radio ir izvērtējis minēto raidījuma fragmentu un atzīst, ka tajā ir iekļauta nepatiesa informācija. “Latvijas Radio ir atsaucis šo informāciju un publicējis kļūdas labojumu gan portālā lsm.lv, gan Latvijas Radio 1 mājaslapā,” norāda Anita Brauna, piebilstot, ka “līdzīgā veidā informācija atsaukta un labota raidījumā “Atvērtie faili” (2. novembrī) Latvijas Radio 1 ēterā”. [..]

Latvijas Radio galvenā redaktore skaidro, ka “kļūda radusies, raidījumā izmantotajam ekspertam [..] neprecīzi atstāstot [..] un raidījuma autoriem to nepārbaudot. [..]”.

[6] Iesnieguma izskatīšanas laikā, 2023. gada 7. novembrī, ombuds saņēma vēl vienu [..] iesniegumu, kurā Iesniedzējs informē, ka arī personīgi ir saņēmis Latvijas Radio galvenās redaktore vēstuli, kurā LR atzinis, ka izskanējusi nepatiesa informācija, par ko LR atvainojies un to atsaucis. Iesniedzējs norāda uz LSM.lv publikāciju un vērš uzmanību, ka atsaukums “redzams pašā apakšā, ja lasa visu rakstu”, vienlaikus piebilstot, ka audio failā šī informācija joprojām ir dzirdama un nav pievienota nekāda atsauce, ka [..] un žurnālistes izplatītais būtu meli. “Cilvēks, kurš klausās minēto failu un nelasa raidījuma atreferējuma nekādā veidā nevar uzzināt, ka meli ir atsaukti un joprojām sabiedriskajā medijā [..] tiek izplatīta nepatiesa, melīga un [..] godu un cieņu aizskaroša informācija,” norāda Iesniedzējs, piebilstot, ka ir lūdzis Latvijas Radio šo situāciju labot, taču uz šo lūgumu nav saņēmis nekādu reakciju.

Saistībā ar no Iesniedzēja papildus saņemto iesniegumu, 2023. gada 10. novembrī Latvijas Radio galvenā redaktore Anita Brauna informēja ombudu, ka “Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 51. panta 3. daļā noteikts, ka elektroniskais plašsaziņas līdzeklis nepatiesās ziņas atsauc “tāda paša nosaukuma raidījumā un tajā pašā raidījuma laikā, bet, ja tas nav iespējams, – līdzvērtīgā laikā šīs ziņas atsauc.”

Likuma par presi un citiem masu informācijas 21. pantā noteikts, ka “atsaukums vai atvainošanās jāpublicē tādā pašā šriftā, tajā pašā izdevuma nodaļā (raidījumā), kurā bija publicētas (pārraidītas) nepatiesās ziņas vai godu un cieņu aizskarošā informācija”.

“Latvijas Radio nerediģē un nedzēš izskanējušo raidījumu audiofailus gadījumos, ja tajos izskanējušas faktu kļūdas. Saskaņā ar likuma prasībām, kļūda ir izlabota Latvijas Radio 1 ēterā tajā pašā raidījumā, kā arī kļūdas labojums šobrīd ir publicēts LR1 mājaslapā un portālā lsm.lv pie attiecīgā raidījuma (audiofaila) pieteikuma klausītājam/lasītājam redzamā vietā atbilstoši attiecīgās digitālās platformas kļūdu labošanas formātam, kā arī labojums ir veikts raidījuma izklāstā tekstā portālā lsm.lv,” skaidro A. Brauna. [..]

Pārbaudot veiktos kļūdu labojumus, konstatēju, ka 2023. gada 2. novembrī Latvijas Radio

raidījuma “Atvērtie faili” epizodes Nr. 138 beigās tiek pārraidīta informācija par kļūdas labojumu šādā redakcijā: “Raidījuma “Atvērtie faili” redakcija atsauc 26. oktobra raidījumā izskanējušo kļūdaino informāciju, ka [..]. Minētais kļūdas labojums ir atrodams LR mājas lapā.

Konstatēju, ka kļūdas labojums ir veikts LR1 mājaslapā un portālā lsm.lv pie attiecīgā raidījuma (audiofaila) pieteikuma, kas iepriekš atzinumā jau tika minēts.

Izvērtējot Latvijas Radio veiktās darbības, lai atsauktu izskanējušās nepatiesās ziņas [..], secinu, ka Latvijas Radio savu izplatīto nepatieso ziņu atsaukumu ir veicis Latvijas Republikas tiesību aktos noteiktajā kārtībā, kā arī Latvijas Radio raidījuma “Atvērtie faili” redakcija ir atvainojusies [..] par radušos kļūdu. Vienlaikus secināms, ka 2023. gada 7. novembra Iesniegumā minētā prasība par nepatiesu ziņu atsaukumu nav attiecināma uz sabiedrisko mediju ombuda kompetenci, jo šāda prasība par kļūdu labošanu ir vērsama pret elektronisko plašsaziņas līdzekli, vai gadījumā, ja elektroniskais plašsaziņas līdzeklis Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 51. pantā noteiktajā kārtībā neizplata nepatiesu ziņu atsaukumu, personai, par kuru kāda elektroniskā plašsaziņas līdzekļa raidījumā paustas nepatiesas ziņas, ir tiesības vērsties tiesā un pieprasīt nepatieso ziņu atsaukumu.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

vērš uzmanību:

[7] Sabiedrisko mediju ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LR Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai Iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Anda Rožukalne

atzīst:

[8] Ņemot vērā to, ka Latvijas Radio ir atzinis 2023. gada 26. oktobra LR1 raidījumā “Atvērtie faili” pieļauto kļūdu un tā ir labota atbilstoši Latvijas Republikas tiesību aktos noteiktajai kārtībai, ir atzinīgi vērtējama Latvijas Radio ātrā reakcija un precīza izskanējušā satura novērtēšana, atvainošanās par pieļauto kļūdu un tās labojumu publicēšana. Atzīstu par pamatotu Latvijas Radio atzīto, ka 2023. gada 26. oktobra raidījuma “Atvērtie faili” raidījuma veidotāju Baibas Kļavas

pieteikumā, kas ievada eksperta viedokli, ietverot patiesībai neatbilstošu informāciju, kritiski neizvērtējot saņemto informāciju un savas iepriekšējās zināšanas par raidījumā atspoguļotajiem notikumiem, ir pārkāpts Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā minētais precizitātes princips. Izvērtējot Iesniegumā minēto situāciju un ņemot vērā, ka pētnieciskās žurnālistikas formāta saturs būtu jā sagatavo ar īpašu rūpību, izmantojot papildu profesionālās procedūras iegūtās informācijas pārbaudei, atzīstu, ka raidījuma “Atvērtie faili” redaktors Andrejs Vasks un žurnāliste Baiba Kļava pārkāpuši arī Latvijas Radio Rīcības un ētikas kodeksa 2.3. punktu, kas noteic, ka “Latvijas Radio darbinieki, kuri iesaistīti satura veidošanā, ievēro visaugstākos žurnālistikas standartus un sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu redakcionālās vadlīnijas”.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Anda Rožukalne

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU